

Var Niels Hansen Tausan, sogneprest på Støren, en sønn av Hans Tausen, sogneprest i Løsning og Korning i Jylland?

av Randi Rostrup

I mars 2026 utga «Danskernes Historie Publish» boka *Optegnelser om slekten Engelhart samt preste- og embedsslekter, bl.a. Tausan, von Westen, Hagerup, Nannestad, Munk og Legager, udarbejdet 1818*.¹ På bokens siste sider har redaksjonen satt opp en generasjonsoversikt. Den starter med biskop Hans Tausen (1494-1561), hans datter Lisbeth (f. ca. 1550) og hennes sønn Hans Tausen, sogneprest i Løsning og Korning, og slutter med bokens forfatter Hans Engelhart (1775-1842). Her mener man seg å ha bevist det kritiske punktet i rekken, nemlig mellom generasjon 3 og 4, at Hans Tausen i Løsning var far til Niels Tausen (eller Tausan, som han oftest kalles i Norge), sogneprest på Støren i Sør-Trøndelag. Noe bevis for dette slektskapet er ikke fremlagt og Hans Tausen i Løsning har fått nytt navn: Hans Andersen Pors. Det er ikke riktig.

En teori om de to menn som far og søn er allikevel på ingen måte usannsynlig. Tvert imot, mye kan tyde på at det kan være riktig, men det finnes ingen bevis. I det følgende vil jeg se nærmere på hva man med sikkerhet vet om de tre aktuelle personene: Niels Tausan på Støren, bispedatteren Lisbeth Hansdatter Tausen og hennes sønn Hans Tausen i Løsning og Korning. Til sist vil jeg se om det er mulig å finne ut hvem som kan ha vært far til Hans Tausen i Løsning.

Niels Hansen Tausan, sogneprest på Støren

Det er nok han som ble immatrikulert som student ved Københavns universitet den 24. april 1626 som «Nicolaus Tausani Ripensis».² Av dette kan sluttes at han må være født ca. 1605-1606 (20-21 år ved immatrikulering ved universitetet) og at han høyst sannsynlig var dansk. «Ripensis» kan vise til Ribe både som skole og fødested. Niels Tausans farsnavn finnes kun ett eneste sted: På en prestetavle i Støren kirke, som en liten del av en lengre latinsk tekst:

«Dominus Nicolaus Iohannis Tausanus heic symmystes annos 21 cum dimidio, et postea primarius pastor in Størren per integrum annum et 10 menses, placide vero in Domino ANNO 1654 die 11 Martij diem obiit.»³

Teksten er forfattet av Niels Tausans etterfølger Jon Eriksen Jamt, som var sogneprest på Støren 1654-1689. Oversatt kan man lese følgende: «Hr. Niels Hansen Tausen var her medtjener i 21 år med det halve kall og deretter sogneprest på Støren i et helt år og ti måneder. Han døde den 11. mars 1654». Han ble dermed sogneprest i mai 1652, etter å ha vært residerende kapellan i 21 år, fra 1631.

Det er denne teksten Andreas Erlandsen (1802-1860) bygger på,⁴ og han har da også med farsnavnet Hansen. Erlandsen regnes som upålitelig når det gjelder prester på 1500-tallet og tidlig 1600-tall. Det er antakelig dette som er årsaken til at Svein Tore Dahl (1958-2000) har kalt ham Nils Nilsen Tausan.⁵ Tre sider lenger bak, i listen over kapellanene, kalles han imidlertid Nils Hansen Tausan. I en senere utgave av den samme boka har han fjernet Nilsen, så det kun står Nils Tausan under sogneprestene, mens han som kapellan stadig kalles Hansen. Han henviser i sine noter til prestelister han har funnet i Trondheim statsarkiv, daterte 1734-37, og som han tilsynelatende ikke fester større lit til. Det er forståelig, men han har ikke vært klar over at en transkripsjon av den originale teksten i Støren kirke fantes publisert.

¹ Engelhart, Hans: *Optegnelser om slekten Engelhart samt præste- og embedsslekter, bl.a. Tausan, von Westen, Hagerup, Nannestad, Munk og Lega(n)ger*, håndskrevet manuskript, utarbeidet 1818, ved Johnny Larsen, utg. 2026 av Danskernes Historie Publish. Transkripsjonen av manuskriptet er gjort ved hjelp av KI, men dessverre ikke korrekturlest. Det gjør innholdet flere steder ubegripelig. Også bokas tittel inneholder feil: 'Legager' i stedet for 'Leganger'.

² *Kjøbenhavns Universitets Matrikel, 1. bind (1611-1667)*, ved S. Birket-Smith, København 1890, s. 77.

³ Brodahl, Joh. R.: Inskripsjoner fra ornamentene i kirkene i Trøndelag og Møre, del 3. *Norsk Slektshistorisk Tidsskrift*, bd. 7 (1940), s. 319.

⁴ Erlandsen, Andreas: *Biographiske Efterretninger om Geistligheden i Trondhjems Stift*. Christiania og Levanger 1844-1855, s. 188.

⁵ Dahl, Svein Tore: *Geistligheden i Nord-Norge og Midt-Norge i tiden 1536-1700*. Trondheim 2000. Støren s. 160. (Denne boka er dessverre ikke tilgjengelig for IP-adresser utenfor Norge).

Denne teksten er faktisk ikke særlig lett tilgjengelig, til tross for at den finnes i *Norsk Slektshistorisk Tidsskrift*. Da tenker jeg ikke på at latin kan være en begrensning for oss som i dag vokser opp uten latin som en del av vår grunnutdannelse, men på det faktum at de 17 prestene som er omtalt i denne teksten ikke er med i registeret. Personer som mangler i registre blir nærmest ikke-eksisterende. Finner man dem, er det fordi man helt tilfeldig snubler over dem, som jeg selv gjorde da jeg begynte å undersøke denne saken nærmere. I dette tilfelle er teksten forfattet av Niels Tausans etterfølger som sogneprest, og jeg ser ingen grunn til å betvile hans opplysninger.

Niels Tausan var gift med Kirsten Nielsdatter Balle, en datter av forgjengeren Niels Pedersen Balle.⁶ Erlandsen nevner fem barn: Hans, Niels, Severin, Lisbet og Clara,⁷ S. T. Dahl sju (egentlig åtte, men jeg tror den ene av to sønnene Hans er feil: Hans, Niels, (Hans), Anders, Kirsten, Dorthe Cathrine, Sara og Clara. Hvilke av disse som kan dokumenteres krever en større undersøkelse, som faller utenfor denne artikkelens ramme.

Lisbeth Hansdatter Tausen

Den sikreste opplysningen om Lisbeth Tausen finnes i Ribe-bispen *Peder Hegelunds almanakoptegnelser* den 2. juni 1585: «Sponsalia inter D. Ioh: Matthiæ Pastorem Horsnensem et Elizabetham viduam, filiam M. Ioh. Tausani.» Det betyr: «Trolovelse mellom hr. Hans Madsen, prest i Horsens, og enken Elisabeth, mag. Hans Tausens datter.»⁸ I tillegg siterer Kinch i sin artikkel om «Hans Tavsens Børn» et håndskrift av Peder Terpger (1654-1738), som skriver:

«Lisbeth Hans Daatter, som fik en Kjøbmand i Horsens, som var M. Mads Porses Fader. – Hendes Sønn var Hr. Hans i Løsning.»⁹

Dette er alle hennes tre ekteskap. Det første med en ukjent mann, mest sannsynlig i Ribe, siden Peder Hegelund omtaler enkens trolovelse. Fra 1585 er presten Hans Madsen i Horsens hennes annen ektemann.¹⁰ Kjøpmannen i Horsens er åpenbart Anders Madsen, hennes tredje ektemann, som også var borgermester, med hvem hun fik stesønnen Mads Andersen Pors.¹¹

Wiberg (i original) skriver at Lisbeth var født ca. 1550. Det er trolig en gjetning, men den er ikke urimelig. De fleste som har skrevet om biskop Hans Tausens familie, plasserer henne blant de yngste barna i biskopens annet ekteskap med Anne Andersdatter.^{12,13,14} Det er ukjent når Lisbeths andre ektemann Hans Madsen døde, men iflg. Wiberg (i original) var han ennå i live 1595. Lisbeths tredje ektemann, Anders Madsen, fratrådte sin borgermesterstilling 1. mai 1601¹⁵ og døde i Horsens i mai 1606.¹⁶ Det er ikke kjent når hans første kone Anne Olufsdatter døde, så det er ikke mulig å fastslå når Anders og Lisbeth giftet seg. Man kan gjette på omkring 1598-1600. Det er heller ikke kjent når Lisbeth Hansdatter Tausen døde.

Hans Tausen, sogneprest i Løsning og Korning

«Johannes Tausanus Ripensis» var student i 1594 (kommunitetsprotokollen),¹⁷ og med samme navn da han i januar 1601 mottok «de Friisers Legat».¹⁸ Peder Hegelund skriver om hans vielse i sine alma-

⁶ Sogneprest på Støren 1610-1652. Han er antakelig identisk med den Niels Pedersen Balle, som i 1604 prekte i [Ribe Hospital](#), og som trolig var en sønn av Peder Olufsen i Balle prestegård, sogneprest i [Bredsten](#).

⁷ Erlandsen (1844-1855), op.cit.

⁸ Hegelund, Peder: [Peder Hegelunds almanakoptegnelser 1535-1613](#), udg. ved Bue Kaae, Historisk samfund for Ribe amt, 1976. bd. 1, s. 168.

⁹ Kinch, J.: Uddrag af et ældre Haandskrift. 2. Hans Tavsens Børn. *Samlinger til jydsk Historie og Topografi*, [1:5 \(1874-75\)](#), s. 235.

¹⁰ Wiberg nr. 489.2 [Horsens](#).

¹¹ Kinch, J.: *Ribe Bys Historie og Beskrivelse*, [bd. II, 1884](#), s. 238-245. Han ble først rektor i Ribe og siden sogneprest ved domkirken samme sted, men ble til sist avsatt.

¹² Rørdam, Holger Fr.: Bidrag til M. Hans Tavsens Levnet. *Kirkehistoriske Samlinger*, [2:3 \(1864-1866\)](#), s. 1-46, 292-367. Heri: «5. Om M. Hans Tavsens Familieforhold», s. 359.

¹³ Kinch, J. (1884), op. cit., s. 90.

¹⁴ Kinch, J. (1874-75) op.cit., s. 237.

¹⁵ Kinch, J. (1884) op. cit., s. 238.

¹⁶ Hegelund, Peder, op. cit., s. 257.

¹⁷ Rørdam, Holger: Kommunitetets Matrikel 1577-1620. *Historiske Samlinger og Studier*, [bd. 3](#), København 1898, s. 347.

¹⁸ Carøe, K.: Et Bidrag til Studentermatriklen før 1611. *Personallhistorisk Tidsskrift*, [6:1 \(1910\)](#), s. 112.

nakkopptegetninger den 20. februar 1603: «Her Hans Taussons bryllup met Her Hansis daater vdi Løsning oc Korning».¹⁹ Når Peder Hegelund nevner dette bryllupet, kan det tyde på at Hans har en tilknytning til Ribe, for Løsning og Korning tilhører Århus stift. I 1610 finnes han i prestemantallet under Hatting herred: «Hans Tausen i Løsning»,²⁰ og det samme i 1619: «Johan. Tavsanus de Løsning».²¹ Dessuten finnes sitatet i Peder Terpagers ovennevnte håndskrift: «Hendes Sønn var hr. Hans i Løsning».²² Og det er det hele. Som man kan se, er han ikke nevnt med farsnavn noe sted. Hans dødsår er heller ikke kjent, men etterfølgeren er født i mars 1607, og med en aldersgrense på 25 år for å bli prest, kan han tidligst ha tiltrådt i 1632 og er første gang nevnt i embedet i 1637. Hans Tausen må dermed stadig ha vært i live i 1632, men må være død før 1637.

Av ovenstående kan utledes at han må være født ca. 1573-74 (ca. 20-21 år da han var student). Han var dermed uten tvil av Lisbeth Hansdatters første ekteskap og oppkalt etter hennes far med både for- og etternavn. Videre ble han mest sannsynlig prest ca. 1602, siden prester som oftest giftet seg kort tid etter at de hadde fått sitt første embede som sogneprest. Med vielse i 1603 er det heller ingenting i veien for, at han kan ha fått en sønn Niels ca. 1605. Men hvorfor navnet Niels? Hans kone var en Hansdatter, så kan Niels ha vært hans fars navn?

Fra gjetning til sannsynlighet

Gjetter man på at Lisbeth Tausens første ektemann hette Niels, kan man da finne noe? Ja, det kan man faktisk. På Ribe byting den 19. juni 1585, ga «Lisbett, sal. Niels Anderssens effterleffuerske» avkall til Peder Knudsen, på hennes barn Hans Nielsen og Anne Nielsdatters vegne, for arv etter deres sal. olde-mor (farmor) Anne, Knud Bennedsens.²³ Dette var 17 dager etter Lisbeth Tausens trolovelse med pres-ten Hans Madsen i Horsens. Her nevnes en Lisbeth, enke etter Niels Andersen i Ribe, med sønnen Hans Nielsen. Kan dette være den senere Hans Tausen i Løsning?

Denne Niels Andersen er nevnt som kremmer flere ganger i Ribe tingbøker i tiden 1563-1578,²⁴ og i 1568 som borger i Ribe.²⁵ Han forekommer også i Peder Hegelunds opptegetninger, i slutten av sep-tember 1579: «Forgickis Niels Anderssen kremer».²⁶ Dette må forstås som at han døde. Ordet 'forgå' ble bl.a. benyttet om skipsforlis,²⁷ så han omkom trolig på sjøen. Når biskop Hegelund i det hele tatt nevner ham, kunne det kanskje tyde på, at han var noe mer enn «bare en kremmer», som f.eks. at han var gift med en bispedatter. Han er også omtalt som salig i Ribe tingbok i februar 1582.²⁸ Da solgtes et hus i Storegade, som «sallig Niels Andß. kremmer paabode».

Helt til sist i Kinchs ovennevnte artikkel om «Hans Tavsens Børn», skriver han om hans enke Anne Andersdatter, som i følge Peder Hegelund døde i Ribe den 20. august 1570,²⁹ (Terpager skriver 24. august,³⁰ som kanskje er begravelsesdagen):

«thi i November 1570, altså omtrent 3 Måneder efter hendes død, lod Niels Andersen, Kræmer i Ribe, hendes Hus vurdere til 350 Rd., hvilket rimeligvis har været i Anledning af Gjæld.»³¹

Dette innholdet bekreftes i den originale tingboken den 20. november 1570.³² I Ejnar C. Larsens tingboksutdrag står imidlertid kun dette: «Vurdering af afd. mester Hans Tausens hustrus hus i Bispegade,

¹⁹ Hegelund, Peder, op. cit., s. 397.

²⁰ Severinsen, P.: Præsterne i Nørrejylland 1610. *Kirkehistoriske Samlinger*, [5:2 \(1903-1905\)](#), s. 556.

²¹ Rørdam, Holger Fr.: Prøver aflagte af Studenter, der i Biskop Jens Gødesens Tid (1593-1626) søgte Ansættelse som Præster og Lærere i Aarhus Stift. *Kirkehistoriske Samlinger*, [3:2 \(1877-1880\)](#), s. 738-759. Heri: «Præster i Århus stift 1619», s. 754-759.

²² Kinch, J. (1874-75), op. cit., s. 235.

²³ Ribe tingbok 1585, [f. 56a-56b](#).

²⁴ Larsen, Ejnar C.: [Ribe tingbogsudrag 1561-1660](#).

²⁵ [Ribe Rådstuedombøger 1527-1576 og 1580-1599](#), ved Erik Kroman, utg. af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie, 1974. s. 103-104.

²⁶ Hegelund, Peder, op. cit., s. 137.

²⁷ Ordbog over det danske Sprog, 'forgå' punkt 2.1.

²⁸ Ribe tingbok 1582, [f. 9b](#).

²⁹ Hegelund, Peder, op. cit., s. 62.

³⁰ Terpager, Peder: [Inscriptiones Ripenses Latinae, Danicae, Germanicae cum praemissa brevi urbis descriptione exscriptae](#). Hafniæ 1702, s. 37.

³¹ Kinch, J. (1874-75), op. cit., s. 238.

³² Ribe tingbok 1570, [s. 309](#).

som kaldes Synder Borg».³³ Her er Niels Andersen kremmer utelatt. Kanskje har både Larsen og Kinch antatt at en «skarve kremmer» ikke var «fin» nok til å ha noen forbindelse med bispeenken, så Kinch tror det dreier seg om gjeld, mens Larsen ganske enkelt utelater ham. Men kunne det ikke tenkes at han sørget for å få huset vurdert fordi han var bispeenkens svigersønn?

Sammenfattes ovenstående, er Niels Andersen nevnt som kremmer og borger i Ribe fra 1563. I 1570 lar han biskop Hans Tausens avdøde enke Anne Andersdatters hus vurdere. Han dør i 1579. Hans enke er Lisbeth, som i 1585 gir avkall til Peder Knudsen på sine to barns vegne, Hans Nielsen og Anne Nielsdatter, for arv etter barnas farmor Anne Knud Bennedsens.³⁴ Er dette Lisbeth Tausen, er hun på dette tidspunkt trolovet og vil vel få ordnet sine arvesaker før hun gifter seg på ny. Datteren Anne er oppkalt etter sin farmor (og mormor?) og sønnen Hans – etter sin morfar? Paret må ha giftet seg noe før 1570. Hendelser, navn og tider stemmer veldig godt overens, også sønnen Hans' fødsel ca. 1573-74, dersom han er identisk med Hans Tausen i Løsning. Og er Niels Andersen far til Hans Tausen i Løsning, er det rimelig at en sønn får navnet Niels Hansen Tausen.

Er det nå bevist at Niels Andersen i Ribe, Hans Tausen i Løsning og Niels Hansen Tausen på Støren var far, sønn og sønnesøn? Nei. Alle de ovennevnte indisier gjør det sannsynlig, men noe direkte bevis er det ikke.

Litteratur

- Brodahl, Joh. R.: Inskriptioner fra ornamenten i kirkene i Trøndelag og Møre, del 3. *Norsk Slektshistorisk Tidsskrift*, bd. 7 (1940), s. 310-323.
- Carøe, K.: Et Bidrag til Studentermatriklen før 1611. *Personalhistorisk Tidsskrift*, [6:1 \(1910\)](#), s. 111-114.
- Dahl, Svein Tore: *Geistligheden i Nord-Norge og Midt-Norge i tiden 1536-1700*. Trondheim 2000. [Støren s. 158-163](#). (Denne boken er dessverre ikke tilgjengelig for IP-adresser utenfor Norge).
- Engelhart, Hans: [Optegnelser om slekten Engelhart samt præste- og embedsslekter, bl.a. Tausen, von Westen, Hagerup, Nannestad, Munk og Lega\(n\)ger](#), håndskrevet manuskript, utarbeidet 1818, ved Johnny Larsen, utg. 2026 av Danskernes Historie Publish.
- Erlandsen, Andreas: [Biographiske Efterretninger om Geistligheden i Trondhjems Stift](#). Christiania og Levanger 1844-1855.
- Hegelund, Peder: *Peder Hegelunds almanakoptegnelser 1535-1613*, utg. ved Bue Kaae, Historisk samfund for Ribe amt, 1976. [Bd. I](#) og [II \(kommentarer og registre\)](#).
- Kinch, J.: *Ribe Bys Historie og Beskrivelse*, [bd. II, 1884](#).
- Kinch, J.: Uddrag af et ældre Haandskrift. 2. Hans Tavsens Børn. *Samlinger til jydsk Historie og Topografi*, [1:5 \(1874-75\)](#), s. 235-238.
- Kjøbenhavns Universitets Matrikel*, [1. bind \(1611-1667\)](#), ved S. Birket-Smith, Kjøbenhavn 1890.
- [Ribe Rådstuedombøger 1527-1576 og 1580-1599](#), ved Erik Kroman, utg. av Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie, 1974.
- Rørdam, Holger Fr.: Bidrag til M. Hans Tavsens Levnet. *Kirkehistoriske Samlinger*, [2:3 \(1864-1866\)](#), s. 1-46, 292-367. Heri: «5. Om M. Hans Tavsens Familieforhold», s. 356-359.
- Rørdam, Holger Fr.: Prøver aflagte af Studenter, der i Biskop Jens Gødesens Tid (1593-1626) søgte Ansættelse som Præster og Lærere i Aarhus Stift. *Kirkehistoriske Samlinger*, [3:2 \(1877-1880\)](#), s. 738-759. Heri: «Præster i Århus stift 1619», s. [754-759](#).
- Rørdam, Holger: Kommunitetets Matrikel 1577-1620. [Historiske Samlinger og Studier, bd. 3](#). København 1898, s. 334-383.
- Severinsen, P.: Præsterne i Nørrejylland 1610. *Kirkehistoriske Samlinger*, [5:2 \(1903-1905\)](#), s. [544-560](#).
- Terpæger, Peder: [Inscriptiones Ripenses Latinæ, Danicæ, Germanicæ cum præmissa brevi urbis descriptione exscriptæ](#). Hafniæ 1702.

³³ Larsen, Ejnar C.: [Ribe tingbogsuddrag 1561-1660](#), året 1570.

³⁴ Av dette kan slutes at Niels Andersens mor het Anne, og som enke etter Anders ble hun gift med Knud Bennedsen. Peder Knudsen er sannsynligvis hennes sønn, og Niels Andersen i så fall Peders halvbror. Peder har trolig vært verge for Lisbeths barn etter Niels Andersens død i 1579.